

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 438/2022
27.01.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранислава Босиљковића, председника већа, Бранке Дражић и Данијеле Николић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Никола Томашевић адвокат из ..., против тужене „Erste Bank“ АД са седиштем у Новом Саду, чији су пуномоћници адвокати Адвокатске канцеларије „Живковић-Самарцић“ из ..., ради утврђења ништавости уговора, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 25/19 од 14.03.2019. године, у седници већа одржаној дана 27.01.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДЕЛИМИЧНО СЕ УСВАЈА ревизија тужене и **ПРЕИНАЧУЈЕ** пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 25/19 од 14.03.2019. године у делу првог става изреке, тако што **СЕ ОДБИЈА** жалба тужиле и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Основног суда у Новом Саду П 9042/2015 од 13.06.2018. године у погледу одлуке о делу примарног тужбеног захтева којим се одбија захтев тужиле за утврђење ништавости дела члана 3. став 3. уговора о кредиту број ... од ...2008. године који гласе: „уговорне стране су сагласне да банка може до коначног измирења свих обавеза корисника по уговору“, и „мењати висину каматне стопе из претходног става“ и дела члана 3. став 5. означеног уговора који гласи: „у случају да корисник не измири своје обавезе у року њихове доспелости, на све доспеле а неизмирене обавезе банка обрачунава камату“.

У преосталом делу ревизија тужене, изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 25/19 од 14.03.2019. године, **ОДБИЈА СЕ** као неоснована.

Образложење

Пресудом Основног суда у Новом Саду П 9042/2015 од 13.06.2018. године, ставом првим изреке, одбијен је примарни тужбени захтев којим је тужилца тражила да се утврди да је уговор о дугорочном стамбеном кредиту број ... од ...2008. године ништав и да не производи правно дејство, и да се обавезе тужена да накнади тужилци трошкове парничног поступка у року од 15 дана од дана пријема писменог отправака пресуде са каматом по стопи прописаној Законом о затезној камати почев од дана доношења пресуде па све до коначне исплате. Ставом другим изреке, усвојен је евентуални тужбени захтев. Ставом трећим изреке, утврђено је да је одредба члана 3. става 3. уговора о дугорочном стамбеном кредиту број ... од ...2008. године, у којем је наведено: „уговорне стране су сагласне да банка може до коначног измирења свих

обавеза корисника по овом уговору без закључења посебног анекса мењати висину каматне стопе из претходног става у складу са политиком камата, накнада и провизија банке која регулише висину и начин обрачуна камате“, ништава и да не производи правно дејство што је тужена дужна признати и трпети. Ставом четвртим изреке, утврђено је да је одредба члана 3. став 5. уговора о дугорочном стамбеном кредиту број ... од ...2008. године у којем је наведено: „у случају да корисник не измири своје обавезе о року њихове доспелости, на све доспеле а неизмирене износе банка обрачунава камату у складу са политиком камата, накнада и провизија банке“, ништава и да не производи правно дејство што је тужена дужна признати и трпети. Ставом петим изреке, утврђено је да је одредба члана 7. став 1. алинеја 4. уговора о дугорочном стамбеном кредиту број ... од ...2008. године у којој је наведено: „пре пуштања кредита у коришћење плати банци провизију у износу од 0,50% од износа одобреног кредита на име накнаде за обраду кредитног захтева, одобрење и администрирање кредита“, ништава и да не производи правно дејство што је тужена дужна признати и трпети. Ставом шестим изреке, обавезана је тужена да накнади тужиљи трошкове парничног поступка у износу од 264.225,00 динара у року од 15 дана од дана пријема писменог отправка пресуде заједно са каматом по стопи прописаној Законом о затезној камати, почев од дана извршности пресуде па све до коначне исплате. Ставом седмим изреке, одбијен је захтев тужиље за исплату законске затезне камате на досуђене трошкове парничног поступка од дана пресуђења па до дана извршности пресуде.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 25/19 од 14.03.2019. године, ставом првим изреке жалбе странака су делимично усвојене и делимично одбијене, и пресуда Основног суда у Новом Саду П 9042/2015 од 13.06.2018. године преиначена у делу којим је одлучено о примарном тужбеном захтеву (став први изреке), тако што је примарни тужбени захтев делимично усвојен и утврђено да су ништаве, одредба члана 3. став 3. уговора о дугорочном стамбеном кредиту број ... закљученог ...2008. године између тужене као даваоца кредита и тужиље као корисника кредита, у којој је наведено да: „уговорне стране су сагласне да банка може до коначног измирења свих обавеза корисника по уговору без закључења посебног анекса мењати висину каматне стопе из претходног става у складу са политиком камата, накнада и провизија банке која регулише висину и начин обрачуна камате“, одредба члана 3. став 5. уговора у ком је наведено да: „у случају да корисник не измири своје обавезе у року њихове доспелости, на све доспеле а неизмирене износе банка обрачунава камату у складу са политиком камата, накнада и провизија банке“ и одредба члана 7. став 1. алинеја 4. уговора у ком је наведено да: „пре пуштања кредита у коришћење плати банци провизију у износу од 0,50% од износа одобреног кредита на име накнаде за обраду кредитног захтева, одобрење и администрирање кредита“, док је у преосталом делу одлуке о примарном тужбеном захтеву и делу којим је одлучено о трошковима поступка пресуда (део става првог) укинута и у том делу предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење. Ставом другим изреке, укинута је одлука о евентуалном тужбеном захтеву (ставови два, три, четири, пет и шест изреке).

Против правноснажне пресуде донете у другом степену - првог става изреке у делу којим је првостепена пресуда преиначена, тужена је благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права.

Одлучујући о изјављеној ревизији, на основу члана 403. став 2. тачка 2. и члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је нашао да је ревизија тужене делимично основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, странке су 05.06.2008. године закључиле уговор о дугорочном стамбеном кредиту у износу од 38.700 швајцарских франака у динарској противвредности на дан пуштања кредита у течај, са роком враћања од 360 месеци и уговореном каматом од 4,95% на годишњем нивоу. Странке су уговориле да банка може, до коначног измирења свих обавеза тужиље по том уговору, без закључења посебног анекса мењати висину каматне стопе у складу са политиком камата, накнада и провизија тужене које регулишу висину и начин обрачуна камате (члан 3. став 3), као и да ће тужена у случају да тужиља не измири своје обавезе о року њихове доспелости, на све доспеле а неизмирене износе обрачунавати камату у складу са политиком камата, накнада и провизија банке (члан 3. став 5). Уговорена је и обавеза тужиље да пре пуштања кредита у коришћење плати туженој провизију од 0,50% одобреног износа кредита, на име накнаде за обраду кредитног захтева, одобрење и администрирање (члан 7. став 1. алинеја 4).

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је одбио примарни тужбени захтев којим је тражено утврђење ништавости означеног уговора у целости, а усвојио евентуални тужбени захтев и утврдио ништавост одредби члана 3. став 3. и 5. и члана 7. став 1. алинеја 4. тог уговора. Другостепени суд је, одлучујући о жалбама странака, налазећи да је евентуални тужбени захтев за утврђење ништавости појединих одредби уговора садржан у примарном тужбеном захтеву, одлучио да првостепену пресуду укине у погледу одлуке о евентуалном тужбеном захтеву и исту пресуду делимично преиначи у делу којим је одлучено о примарном тужбеном захтеву, тако што ће утврдити ништавост означених уговорних одредби а у преосталом делу - у погледу захтева за утврђење ништавости уговора у целости, пресуду нижестепеног суда укинути и предмет вратити на поновно суђење.

По становишту Врховног касационог суда, одредба члана 3. став 3. и 5. уговора о кредиту су ништаве само у одређеном делу, због чега се основано изјављеном ревизијом указује на погрешну примену материјалног права.

Према одредби члана 1065. Закона о облигационим односима, основна обавеза корисника кредита је да банци - даваоцу кредита, плаћа уговорену камату и да добијени износ новца врати у време и на начин који су утврђени уговором. Зато ова обавеза корисника кредита мора бити изричито уговорена, уз јасно одређење њене висине или уговарањем јасних и прецизних критеријума на основу којих се уговорена камата може обрачунати. У супротном, ако је предмет обавезе неодређен, односно неодредив уговор је ништав, сагласно члану 47. наведеног закона. Уговарање променљиве каматне стопе је правно допуштено, нарочито код уговора о кредиту који се закључују на дужи временски период, јер има за циљ заштиту пласираних кредитних средстава и очекиваног профита банке - камате, као уговором одређене цене кредита. Међутим, уговарање променљиве каматне стопе дозвољено је само уз поштовање основних начела Закона о облигационим односима.

Следствено изложеном, одредба члана 3. став 3. уговора о кредиту није ништава у делу којим је уговорено право тужене да до коначног измирења свих обавеза тужиље

по том уговору мења висину каматне стопе, али је ништава у делу којим је предвиђено да тужена то може чинити у складу са својом политиком камата, накнада и провизија које регулишу висину и начин обрачуна камате, и то без закључења посебног анекса. Уговор који су странке закључиле је уговор по приступу који је сачинила тужена, а тужилца прихватила. Тужена је у таквом уговору за себе уговорила право да висину каматне стопе мења својом вољом, на основу своје пословне политике и критеријума који у оспореној уговорној одредби нису прецизно одређени, нити су тужилци познати. Такво уговарање у супротности је са правно допуштеним понашањем тужене, у односу на Законом о облигационим односима прописана начела савесности и поштења, равноправности уговорних страна и забране злоупотребе права. Правну мањкавост таквих уговорних одредби уочио је законодавац, због чега је одредбом члана 54. став 2. Закона о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник Републике Србије“ број 36/2011) прописао обавезу даваоца финансијских услуга да уговоре који су закључени до дана почетка примене тог закона ускладе са одредбама члана 8. и члана 26. став 1-3 тог закона, на начин да висина уговорене променљиве, а неодређене каматне стопе, односно променљивог неодређеног елемента те стопе не може бити већа од њихове иницијалне висине.

Уговорна камата је битан елемент уговора о кредиту, па се њена измена не може вршити без закључења посебног анекса тог уговора.

Околност коју тужена истиче у ревизији - да висина номиналне каматне стопе није мењана, нема утицаја на одлуку о ништавости члана 3. става 3. уговора о кредиту у означеном делу, због супротности са означеним основним начелима облигационог права, односно због неодређености и неодредивости предмета обавезе тужилце на плаћање уговорене камате.

Одредбом члана 3. став 5. уговора о кредиту уговорено је право банке да на све доспеле а неизмирене износе обрачуна камату. У том делу наведена одредба није ништава јер предвиђа право банке на наплату затезне камате, што је у складу са чланом 277. став 1. Закона о облигационим односима којим је прописано да дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе дугује, поред главнице и затезну камату по стопи утврђеној савезним законом. Међутим, и та одредба је ништава у делу којим је уговорен обрачун камате у складу са политиком камата, накнада и провизија тужене банке, јер су то питања која су регулисана Законом о висини стопе затезне камате, важећег у време закључења уговора о кредиту, односно важећим Законом о затезној камати.

Нису основани наводи ревизије тужене којима се побија правилност примењеног материјалног права у погледу одлуке о ништавости одредбе уговора о кредиту којим је уговорена обавеза тужилце на плаћање трошкова обраде кредитног захтева, одобрење и администрирање кредита. Није спорно право банке да наплати ове трошкове и накнаде од корисника кредита, али то може чинити под условом да је њихова врста и висина јасно исказана и предочена у понуди. У конкретном случају, тужена није доказала да је тужилци уручила понуду, односно преглед основних података о кредиту, којим би сагласно члану 7. Одлуке о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите важеће у време закључења уговора о кредиту, ову накнаду исказала на јасан и недвосмислен начин.

Из наведених разлога, на основу члана 414. став 1. и 416. став 1. ЗПП одлучено је као у изреци.

О захтеву тужене за накнаду трошкова поступка поводом ревизије није одлучивано, већ је, у складу са чланом 165. став 3. ЗПП, остављено да се о томе одлучи у коначној одлуци.

Председник већа - судија
Бранислав Босиљковић, с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић